

Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht

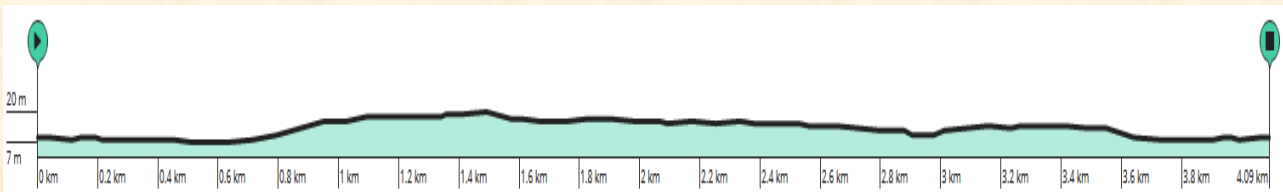
Laagte van Pijnenburg - Geopad 094 – Het Baarnse Bos

22-07-2021

Wie al wandelend een representatief beeld van de geomorfologische gesteldheid en structuur van het Baarnse Bos wil krijgen adviseren wij de hierna door ons beschreven route te lopen. Het traject ervan komt grotendeels overeen met de wandelroute die Staatsbosbeheer in het bos markeerde. De 4,1 km lange route begint en eindigt bij het NS-station Baarn

Route 4,1 km. Voor de GPS RouteYou versie, [klik hier](#).

1. Bij het spoorwegstation kunnen wij al snel het Baarnse Bos in. Hiervoor moet dan nog wel de vrij drukke Generaal Luitenant van Heutszlaan worden overgestoken. Aan de overzijde van de weg nodigt de gemarkeerde wandelroute ons dan uit voor een kennismaking met het bos. De route leidt ons eerst langs het voormalige station van het spoorlijntje naar Den Dolder.

Daar bereiken we al spoedig de rand van een soort sterrenbos, waar vanuit een langgerekte geometrische vijver uitstralende lanen door een vrijwel rechthoekig lanenstelsel met elkaar zijn verbonden. De geschetste geometrische structuur behoort tot de oudste van het bos en bestond reeds in 1733.

2. Aan de rand van het sterrenbos slaan we rechtsaf om een stukje van het rechthoekige "lanenraamwerk" te verkennen. Al snel komen wij dan terecht bij de voornaamste zichttas van het Baarnse Bos. Het is de tegenwoordig deels in de bebouwde kom van Baarn gelegen Witte Laan, die ons links naar de diepliggende geometrische vijver brengt. De gemarkeerde route loopt dan even langs de rechterzijde van de vijver om vervolgens schuin rechtsaf weer een radiale laan te gaan volgen. Deze leidt ons naar de zone van het Baarnse Bos waar droge zandige windafzettingen uit de laatste ijstijd voor de herbebossingen enkele eeuwen aan verstuivingen onderhevig waren. Er is goed te zien dat de winderosie bij die verstuivingen vooral bepaalde zones verlaagde en het wegwaaiende zand daaromheen door begroeiing werd opgevangen. Het laatste leidde tot het ontstaan van duinformaties, waarvan wij nu een door ophogingen markant geworden voorbeeld te zien krijgen. Bovenop de heuvelpartij konden de bezoekers van het bos enkele eeuwen geleden nog genieten van een fraai uitzicht op het cultuurland van de hoeve Netelenburg, het park van Soestdijk en grote heidevelden. Op een van de heuvels stond in de 18de eeuw een luxe zitbank, die bekend werd als De Troon.

3. Onderaan de heuvelpartij kruisen wij de lange zichttas van het Baarnse Bos, die Schrikslaan werd gedoopt. Even verderop leidt de gemarkeerde route ons langs en door een bosgedeelte dat pas later werd aangelegd. In het midden van de 18de eeuw was het nog een grote landbouwenclave, die behoorde bij de hoeve Netelenburg.

Na linksaf geslagen te zijn volgen we aan de rand van het beboste cultuurland even het tracé van de voormalige interlocale zandweg, evenwijdig waaraan omstreeks 1763 de Amsterdamse Straatweg zou worden aangelegd.

4. Bij een plek waar de gemarkeerde route even zigzagt groeit op het voormalige cultuurland tegenwoordig een beukenbos. Even verderop mogen wij bij de bebouwing langs de Amsterdamse Straatweg linksaf. We komen dan terecht in een ten dele bochtige "bovengrondse bomentunnel" ofwel loofgang, die wij helemaal door zouden kunnen lopen. In dat geval kruisen wij andermaal de zichttas Schrikslaan.

5. Die laan biedt links echter de mogelijkheid een ommetje te maken door een geomorfologisch boeiend stukje van het Baarnse Bos. We moeten de Schrikslaan dan na het passeren van een tweetal zijwegen weer verlaten. Rechts brengt een bospad ons daarna via een door steile hellinkjes gemarkeerd stuifdalletje naar de eerder al een eindje bewandelde Wittelaan. Daar aangekomen moet voor een terugkeer naar de loofgang opnieuw rechtsaf worden geslagen. Na enkele honderden meters krijgen wij dan de loofgang weer te zien, die nu ook de Wittelaan blijkt te kruisen.

6. Links leidt het meest oostelijke stukje van de loofgang ons vervolgens naar een vrijwel ronde terreindepressie met een geometrische vijver, die waarschijnlijk ter plekke van een voormalige kwelkrater werd uitgegraven. De bedoeling is dat wij die komvormige laagte links weer de rug gaan toekeren.

7 De gemarkeerde route loopt dan andermaal door een deel van het Baarnse Bos waar voor de grootschalige herbebossingen enige tijd verstuivingen mogelijk waren. De route verder volgend krijgen wij dan eerst onder meer een kleine trogachtige laagte te zien. Voorbij deze terreindepressie slaat ons geopad successievelijk rechts- en linksaf. Even later bereiken wij een scheve gebroken T-kruising, alwaar wij het reliëfrijke deel van het Baarnse Bos weer kunnen verlaten door linksaf te slaan.

8. Onze ambiance is dan weer het door een lanenraam “verstevigde” geometrische sterrenbos. Schuin rechts kunnen wij er via een van de “raamlanen” terug naar de plek waar onze wandeling door het bos begon.

Door het lopen van de beschreven route zal het Baarnse Bos zijn overgekomen als een lommerrijk wandelgebied met een dominante geometrische structuur. Wie koos voor een ommetje via het centrale deel van het bos zal bemerkt hebben dat het wandelgebied plaatselijk ook geomorfologisch niet oninteressant is.

Toelichting

Het Baarnse Bos ligt pal ten zuiden van het dorp waarnaar het werd genoemd. Bij het dorp bestaat de ondiepe ondergrond er uit overwegend grindrijke afzettingen, die zo'n 150.000 jaar geleden door Scandinavisch landijs werden opgestuwd.

Zuidelijk daarvan wordt een zone in het centrale en oostelijk deel van het gebied verlevendigd door kleinschalig reliëf. Daarbij vallen vooral de klifjes op die de kleine hoogten plaatselijk markeren. Het reliëf dankt zijn ontstaan aan de ver- en overstuivingen van fijnzandige (wind)afzettingen uit de tienduizend jaar achter ons liggende, laatste ijstijd. Die verstuivingen vonden hoofdzakelijk tijdens en kort na de Middeleeuwen plaats.

Het gebied van het huidige Baarnse Bos behoorde vroeger ruim een eeuw tot het in 1638 gestichte, voormalige grote landgoed De Eult. Dit was aanvankelijk eigendom van de Amsterdamse notabele Jan Gerritsz Bicker, die zijn nieuwe bezit al spoedig begon uit te breiden.

Door een huwelijksverbintenis kwam De Eult later in handen van de rijke Amsterdamse familie Deutz, die een tijdlang ook het noordwestelijk van Baarn gelegen buiten Groeneveld bezat. Intussen zou het landgoed nog meer dan eens door nieuwe aankopen worden vergroot. Daarbij groeide het landgoed vooral in noordelijke richting, waarbij zelfs het gebied van het huidige Roosterbos er deel van ging uitmaken.

In 1757 besloot de familie Deutz het landgoed te verkopen. Hierdoor kon het aangrenzende toenmalige stadhoudelijk domein Soestdijk aanmerkelijk naar het oosten en noordoosten worden uitgebreid.

Door toedoen van Koning Lodewijk Napoleon werd Soestdijk in 1806 een koninklijk domein wat het na de Franse Tijd opnieuw zou worden en nu ook lang bleef.

Omstreeks het midden van de 17de eeuw is al begonnen met de herbebossing van het gebied. Behalve heide werd daarbij ook agrarisch cultuurland beplant. Een deel van de bospercelen zou lange tijd als (eiken)hakhout worden geëxploiteerd.

Bij de bosuitbreidingen is het gebied gefaseerd gecompartmenteerd door een min of meer geometrisch lanenstelsel. Met name enkele lange rechte lanen zijn (voormalige) zichtassen, die in de richting van opvallende hoogten, grote landhuizen en kerktorens werden aangelegd.

Op sommige plaatsen liet men de lanen vanuit een bepaalde plek uitstralen. Bovendien ontstond bij de uitbreiding van het lanenstelsel een ontsluitingspatroon met drie vanuit één punt divergerende zichtassen.

Later zijn tussen de lanen ook hier en daar slingerpaden aangelegd, Bovendien was het reliëf hier en daar van invloed op de tracering van de paden.

Een bijzonder element van het wandelgebied is de deels slingerende loofgang in het zuidelijk deel van het bos.

In het bos liggen twee vijvers met geometrische contouren. Een ervan onderbreekt de belangrijkste zichtlaan, die het bos in de lengterichting doorsnijdt.

Enkele middenin het bos gelegen laagten zijn bij de herbebossing voorzien van een fijnmazig rechthoekig net van sloten, die tegenwoordig veelal droog liggen. Een bredere gegraven watergang is er bekend als De Fles.

De in 1874 voltooide aanleg van de spoorlijn Hilversum – Amersfoort markeerde het begin van een periode, waarin het Domein Soestdijk weer kleiner zou worden. Deze krimp hield vooral verband met de financieel vervulbare wens van veel welgestelden in een lommerrijk villapark en doorgankelijke bosrijke omgeving te gaan wonen.

Al direct zou de toenmalige eigenaar Prins Hendrik het gebied tussen het station en dorp Baarn kavelsgewijs in erfpacht uitgeven om er mogelijkheden te bieden voor de bouw van villa's. Aldus ontstond het naar zijn vrouw genoemde Amaliapark.

Nadat Prins Hendrik in januari 1879 kinderloos was overleden besloten zijn erfgenamen een aantal vlak bij Baarn en de spoorlijn gelegen delen van het domein Soestdijk af te stoten. Een oppervlakte van circa 100 ha werd daarvoor in 1882 overgedragen aan de Baarnse Bouwterrein Maatschappij. Deze nam zelf de realisatie van het villapark ten westen van het station ter hand, terwijl andere gronden werden doorverkocht.

In 1971 werd de rest van Domein Soestdijk en daarmee ook het nog overgebleven deel van het Baarnse Bos verkocht aan de Staat der Nederlanden. Deze droeg het Baarnse Bos tien jaar later tenslotte over aan Staatsbosbeheer.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen.